روزنامه سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، ورزشی صبح ایران • صاحب امتیاز و مدیرمسئول: مهدی رحمانیان
نشانی: میدان فاطمی، خیابان بهرام مصیری، پلاک ۲۲ • تلفن: ۵۴ و ۸۸۹۳۶۲۷۰ • نمابر: ۸۸۹۲۵۴۶۷
تلفن آگهی‌ها: ۸۶۰۳۶۱۱۹ • تلفن امور آگهی‌های شهرستان‌ها: ۷-۴۴۰۱۹۸۰۵ • تلفن امور مشترکین: ۸۸۹۰۳۵۴۸
توزیع: شرکت پیام‌رسان سبز تلفن: ۶۶۲۸۷۳۴۴ • چاپ: صمیم تلفن: ۴۴۵۳۳۷۲۵
www.sharghdaily.ir
چهارشنبه ۱۲ مهر ۱۴۰۲ • ۱۸ ربیع‌الاول ۱۴۴۵ • ۴ اکتبر ۲۰۲۳ • سال بیست‌ویکم • شماره ۴۶۶۲ • ۱۲ صفحه
اذان ظهر تهران ۱۱:۵۳ • اذان مغرب ۱۸:۰۳
اذان صبح فردا ۴:۳۹ • طلوع آفتاب ۶:۰۲

روزنامه شرق

• در آستانه هفته نیروی انتظامی مراسم امحای کالاهای قاچاق کشف‌شده شامل انواع دخانیات، لوازم الکتریکی، مواد غذایی و... روز دوشنبه دهم مهرماه از سوی پلیس امنیت اقتصادی برگزار شد.
عکس: عباس کوثری، شرق

دیالوگ روز

سفر سنگ - مسعود کیمیایی - ۱۳۵۶

کولی (سعید راد): این قرآن رو بازوی ما معنی داره. معنیشم اینه که (فرق) حق رو از ظلم می‌دانه.
خدابیامرز بابام می‌گفت مرد آنه که یک خرده رو گرده زمین سنگینی کنه،
اما حالا دیگه مردی حکایت کوهه و اسب سم‌شکسته.
خیلی سخته.

هنرخوانی

فردوس کاویانی برای ما شادی و نور هدیه آورد

صبح سه‌شنبه یازدهم مهرماه جمعی از هنرمندان و دوستداران فردوس کاویانی در خانه هنرمندان ایران جمع شدند تا یکی از خاطره‌سازترین بازیگران را بدرقه کنند. مراسمی که اسماعیل خلج در آن گریه می‌کرد و پژمان بازغی به احترامش پیراهن سفید پوشیده بود. جمعی از قدیمی‌ترهای بازیگری و سینما و تئاتر در این بدرقه حضور داشتند. اصغر همت که اجرای مراسم را بر عهده داشت، فردوس کاویانی را مظهر پندار نیک، کردار نیک و گفتار نیک نامید. این توصیف اشاره به زرتشتی‌بودن کاویانی دارد که همگان از خلق خوش و مهربانی و دیگردوستی‌اش بارها در مراسم یاد کردند.

«پژمان بازغی»، رئیس انجمن بازیگران خانه سینما، با تسلیت به اهالی تئاتر و سینما و نیز زرتشتیان و مردم کرمان گفت: «فردوس کاویانی آخرین بازیگر طنز فاخر ایران است که او را از دست دادیم. طنز ایران مدیون اوست».

«هادی مرزبان» که به گفته خودش فردوس کاویانی فقط در دو تئاتر او حضور نداشت، گفت: «هیچ‌گاه تصور نمی‌کردم برای فردوس کاویانی اینجا بیایم و حضور شما در روز تعطیل نشان از جایگاه این بازیگر دارد. گاهی به او می‌گفتم تو در خوبی افراط می‌کنی، به همین دلیل معتقدم این وجه از شخصیت او مظلوم واقع شد. فردوس کاویانی دیگر رفت ولی قدر همدیگر را بدانیم».

در بخشی دیگر از مراسم، اسفندیار اختیاری، نماینده ایرانیان زرتشتی مجلس نیز گفت: «به ایران این مرز پرگهر درود می‌فرستم و نیز درود می‌فرستم به هنرمندان ایران و روان‌شاد استاد فردوس کاویانی که یک ایرانی زرتشتی بود اما هم نداشت». سخنان او اشاره به توییت توهین‌آمیز یکی از مجریان صداوسیما بود که زرتشتی‌بودن فردوس کاویانی را مورد اشاره قرار داده بود. او ادامه داد: کاویانی عاشق فرهنگ ایرانی بود که در ماه مهر متولد شد و در همین ماه هم از بین ما رفت. او در ماهی از دنیا رفت که ما جشن ملی مهرگان را داریم و معتقدم ارمغانی‌که برای ما داشت، شادی و نور بود. ما اعتقاد داریم او در سرای نور جا دارد و همین‌جا بین ماست. او برگزیده زرتشتی ما بود که جایزه‌های زیادی گرفت و بزرگ‌ترین جایزه او قلب ما بود».

سپس مسعود جعفری‌جوزانی با حضور در جایگاه گفت: کسانی که دوست داریم، همیشه مانا هستند و انگار هر زمان بخواهی حضور دارند. او تنها کسی بود که هرگز ضعف و بدی کسی را نزد من نگفت. او بی‌خودی به این دنیا نیامده بود بلکه آمده بود تا این دنیا را برای ما قابل تحمل کند. هنرمندانی همچون او هرگز نمی‌میرند. این کارگردان در ادامه گفت: «ما بازیگران را دوست داریم، چون این هنرمندان شخصیت‌های متعددی را به زندگی ما می‌آورند و من احساس می‌کنم هر وقت فردوس را بخواهم کنار من است. اینها سیاسیون یا سیاست‌باز نیستند. در دل ملت جای دارند و هرگز نمی‌میرند».

اسماعیل خلج نیز در بخشی دیگر از تشییع با درود فرستادن بر فردوس کاویانی درحالی‌که به‌شدت گریه می‌کرد و به‌سختی می‌توانست صحبت کند، گفت: «بگذارید گریه کنم برای این مرد نازنین که بازی‌های زیبای خود را به جای گذاشت».

در پایان آرمیتا کاویانی، دختر این هنرمند، با سپاس از مردم و مادرش که همواره عاشق پدر مانده، گفت: «بابا فقط پر از مهر و عشق و دوستی بود. اصلا معنی نفرت و دروغ و دشمنی را نمی‌دانست. او عاشق ایران بود. دغدغه‌اش ایران و هم‌وطنانش بود؛ چه داخل کشور و چه ایرانی‌هایی که بیرون از ایران هستند. من سال‌هاست ایران را همراه بابا دیدم؛ مخصوصا در این دو روز که همه با عشق نام پدرم را نگه داشتند». در آخر این مراسم، پیکر فردوس کاویانی به سمت آرامگاه زرتشتیان تهران بدرقه شد تا مراسم خاکسپاری در آنجا انجام شود.

همایون اسعدیان، قاسم زارع، مهدی میامی، اکبر رحمتی، اسماعیل خلج، رضا بابک، فرزانه کابلی، عزت‌الله رمضانی‌فر، منوچهر شاهسواری، حبیب دهقان‌نسب، حسن فتحی و میکاییل شهرستانی از حاضران در مراسم بودند.

تشریفاتی‌شدن هیئت منصفه و نقض روح قانون اساسی

ابراهیم ایوبی
وکیل دادگستری

یکی از کارکردهای دیوان عالی کشور بر مبنای اصل ۱۶۱ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، ایجاد وحدت رویه قضائی است. صدور رأی وحدت رویه مطابق ماده ۴۷۱ قانون «آیین دادرسی کیفری» (۱۳۹۲) است که در زمان استنباط متفاوت مراجع قضائی از قانون صادر شده و این رأی در موارد مشابه برای شعب دیوان عالی کشور و دیگر مراجع قضائی و حتی غیرقضائی لازم‌الاتباع خواهد بود. البته این وحدت رویه همیشگی نیست و در ماده ۴۷۳ همین قانون پیش‌بینی شده این آرا با تصویب قانون از سوی مجلس شورای اسلامی یا صدور رأی وحدت رویه بعدی تغییرپذیر خواهد بود. صدور رأی وحدت رویه مورد انتقاد دادرسی‌دانان نیز قرار گرفته؛ نسبی‌بودن اعتبار رأی، محدودبودن نقش قاضی به اجرای قانون و نداشتن صلاحیت قاعده‌گذاری و همچنین نداشتن ریشه مردمی و عرفی این آرا، ازجمله اشکالات منتقدان به شمار می‌رود.

در اصل ۱۶۸ قانون اساسی رسیدگی به جرائم سیاسی و مطبوعاتی به شکل علنی و با حضور هیئت منصفه در محاکم دادگستری الزامی شمرده شده است. اولین قانون مطبوعات پس از انقلاب اسلامی در ۲۰ مرداد ۱۳۵۸ (حتی پیش از قانون اساسی) با نام «لایحه قانونی مطبوعات» به تصویب شورای انقلاب رسید که در آن هیئت‌منصفه پیش‌بینی شده بود. دومین متن، قانون «مطبوعات» (۱۳۶۴) است که در سال ۱۳۷۹ و آخرین روزهای مجلس پنجم اصلاح شد که ساختار و نقش هیئت‌منصفه در محاکم مطبوعاتی را مشخص می‌کند. جالب اینکه در ماده ۴۴ آیین‌نامه «دادسراها و دادگاه ویژه روحانیت» (صرف نظر از چگونگی تشکیل این نهاد) هیئت‌منصفه دادگاه ویژه روحانیت پیش‌بینی شده که «از میان افراد روحانی شاغل در مشاغل فرهنگی، حوزوی، دانشگاهی، قضائی، اداری و دیگر مشاغل مرتبط به مدت دو سال انتخاب می‌شوند». مشهورترین فرد محاکمه‌شده با هیئت‌منصفه در دادگاه ویژه روحانیت، شیخ عبدالله نوری مدیرمسئول روزنامه «خرداد» (با سردبیری علی حکمت) بود که جریان دادگاه و آرای صادره در کتاب «شوکران اصلاح» منتشر شده و به‌عنوان منبع برای شناخت رویه این مرجع قابل استفاده است. اگرچه در ماده ۳۰۵ قانون «آیین دادرسی کیفری» (۱۳۹۲) آمده: «به جرائم سیاسی و مطبوعاتی... به‌طور علنی در دادگاه کیفری یک مرکز استان محل وقوع جرم با حضور هیئت‌منصفه رسیدگی می‌شود»؛ اما از زمان توصیب قانون اساسی در سال ۱۳۵۸ تا ۲۰ اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۵ که قانون «جرم سیاسی» به تصویب رسید، اصل ۱۶۸ درباره جرائم سیاسی اجرا نمی‌شد. شادروان دکتر نعمت احمدی -چه زود شد شادروان!- استاد شناخته‌شده دانشگاه و وکیل دادگستری، اولین فردی بود که پس از تصویب قانون اساسی در پاییز ۱۴۰۰ بر مبنای قانون «جرم سیاسی» با شکایت دادستان و به اتهام «نشر اکاذیب به قصد تشویش اذهان عمومی» صرفا برای اظهار نظری رسانه‌ای، از طرف هیئت‌منصفه مجرم شناخته و در دادگاه کیفری به جزای نقدی بدل از حبس محکوم شد.

در پی استنباط مختلف دو شعبه دیوان عالی کشور درباره نقش هیئت‌منصفه در اتخاذ تصمیم از طرف قاضی دادگاه جرائم سیاسی و مطبوعاتی، هیئت عمومی دیوان عالی کشور در چهارم مهرماه تشکیل جلسه داد. موضوع ابهام در تبصره ۲ ماده ۴۳ قانون «مطبوعات» (اصلاح‌شده ۱۳۷۹) بود که بیان می‌کند: «درصورتی‌که تصمیم هیئت‌منصفه بر بزهکاری باشد، دادگاه می‌تواند پس از رسیدگی رأی بر برائت صادر کند». عده‌ای از قضات معتقدند از مفهوم مخالف تبصره برمی‌آید که در صورت اعتقاد هیئت‌منصفه بر برائت، قاضی می‌تواند حکم محکومیت صادر کند. سرانجام هیئت عمومی دیوان عالی کشور با اکثریت شکننده ۶۲ رأی در برابر ۵۹ رأی، نظری که رأی هیئت‌منصفه را برای قاضی الزام‌آور نمی‌داند، تأیید کرد و در نتیجه نقش هیئت‌منصفه در نظام قضائی ما تشریفاتی شد. شاید قانون‌گذار در سال ۱۳۷۹ با تصویب تبصره قصد داشت با وحدت ملاک از قاعده‌ای که در صورت اختلاف‌نظر بین دادستان و بازپرس بر عدم مجرمیت و مجرمیت متهم، نظر دادستان را که بر عدم مجرمیت است، حاکم می‌داند، کمکی به متهم کرده باشد که متأسفانه مفهوم مخالف تبصره کل هیئت‌منصفه را بی‌اثر کرد. عده‌ای از قضات موافق رأی، در توجیه نظر خود بیان کرده‌اند در تبصره ۱ ماده ۴۳ قانون مطبوعات آمده «پس از اعلام نظر هیئت‌منصفه، دادگاه درباره مجرمیت یا برائت متهم اتخاذ تصمیم کرده و «طبق قانون» مبادرت به صدور رأی می‌کند» پس قاضی تصمیم‌گیرنده نهایی است؛ اما در پاسخ باید گفت: تصمیم باید «طبق قانون» باشد و بخشی از قانون (و مهم‌تر بخشی از قانون اساسی) رعایت نقش و جایگاه هیئت‌منصفه است.

برای فهم دقیق‌تر قانون اساسی و تفسیر آن نیاز به دانستن نظر قانون‌گذاران اساسی است. با مراجعه به جلد سوم کتاب «صورت مشروح مذاکرات بررسی نهایی قانون اساسی» مشاهده می‌شود اصل ۱۶۸ در جلسه شصت‌ویکم به تاریخ ۱۵ آبان ۱۳۵۸ مورد بحث و تصویب قرار گرفته است. ابوالقاسم خزعلی با بیان اینکه «نحوه انتخاب [اعضای هیئت‌منصفه] دیگر احتیاج به موازین اسلامی ندارد»، به عبارت‌بندی اصل اشکال وارد می‌کند؛ اما سیدمحمد خامنه‌ای به مخالفت می‌پردازد: «من مخالفم و عرض می‌کنم در آینده قوه قضائیه برخلاف آن چیزی که در جاهای دیگر است، ما قاضی را دارای شرایط اجتهاد و عدالت دانسته‌ایم... کار قاضی تشخیص موضوع است... شرکت منافات با استقلال دارد... همین‌جا خود ما الان نمی‌دانیم کدام‌یک از این هیئت‌منصفه‌هایی که در دنیا معمول است، می‌خواهیم بیاوریم». البته اصل موافقانی هم دارد. شیخ علی تهرانی عنوان می‌کند: «هیئت‌منصفه سابقه اسلامی دارد و با این اصل هم موافقم»؛ اما ناصر مکارم‌شیرازی مفصل‌تر به دفاع می‌پردازد: «فرمودند در اسلام هیئت‌منصفه نداریم، این کلمه را نداریم؛ ولی محتوایش را داریم. در فقه ما آمده است یک عده از فضلا و اهل علم در محضر قاضی حاضر باشند تا جلوی اشتباهات قاضی را بگیرند و به او در تشخیص جرم کمک بکنند... مسائل مهمی هست که مظنه لغزش هست... همان قاضی که ایشان می‌فرمایند همه‌شان که فرشته آسمانی نیستند... هم مصلحت اجتماعی دارد، هم کمک به احیای عدل می‌کند و هم موافق موازین اسلامی است». سیدمحمد بهشتی (نایب‌رئیس) در پاسخ به ایرادی که یکی از اعضا به لزوم حضور هیئت‌منصفه به‌عنوان کارشناس در همه پرونده‌ها می‌کند، پاسخ می‌دهد: «آنها مستحب است، اینجا ما واجب می‌کنیم». سرانجام اصل بدون تغییر با ۵۷ رأی موافق، دو مخالف و دو ممتنع با اکثریت بالایی تصویب می‌شود. از اظهارات موافقان که در تصویب با اکثریت قریب به اتفاق مؤثر بود، تشریفاتی‌بودن این نهاد در دادرسی استنباط نمی‌شود. در واقع هیئت‌منصفه مانند کارشناس (در اینجا کارشناس اجتماعی)، به دادرسی در کشف حقیقت کمک می‌کند.

از قضات برجسته دیوان عالی کشور انتظار می‌رفت همان‌گونه که در پرونده‌های بی‌شماری در تفسیر قوانین برای صدور رأی وحدت رویه، منطق حقوقی و انصاف را معیار قرار داده و راه‌حلی روزآمد برای معضل پیدا کرده‌اند، اینجا هم منظور قانون‌گذاران اساسی که در مشروح مذاکرات به‌صراحت بیان شده، فلسفه وجودی هیئت‌منصفه، اصل برائت، تفسیر به نفع متهم و مفهوم واقعی تبصره ۲ ماده ۴۳ قانون «مطبوعات» را مبنای تصمیم می‌گذاشتند و موجب تشریفاتی‌شدن هیئت‌منصفه در محاکم سیاسی و مطبوعاتی که خود بی‌اثرکردن اصل ۱۶۸ قانون اساسی خواهد بود، نمی‌شدند. هنوز هم دیر نشده و با تفسیری متفاوت در آرای وحدت رویه بعدی (که با اکثریت شکننده رأی کنونی دور از انتظار نیست) یا اصلاح قانون در راستای جایگاه واقعی هیئت منصفه در مجلس شورای اسلامی، روح قانون اساسی قابل بازگشت به کالبد آن است. به یاد داشته باشیم که هیئت‌منصفه در کنار قاضی و دادستان، بخشی از ارکان دادرسی کیفری بوده و تماشاچی به شمار نمی‌رود؛ علنی‌بودن محاکمات (حضور تماشاچی) در اصل ۱۶۵ پیش‌بینی شده و اصل ۱۶۸ حکمت دیگری دارد.

یادداشت

نوبل پزشکی؛ جایزه‌ای برای علم و انسانیت

عبدالرضا ناصرمقدسی
متخصص مغز و اعصاب

جایزه نوبل امسال به‌طور مشترک به «کاتالین کاریکو» مجارستانی-آمریکایی و «درو وایسمن» آمریکایی رسید که الحق شایسته دریافت این بزرگ‌ترین و معتبرترین جایزه بین‌المللی بودند. تحقیقات این دو دانشمند پایه‌ای برای ساخت واکسن‌های ام‌آر‌ان‌ای (mRNA) توسط شرکت‌های مدونا و فایزر شد. همه ما که دوران پاندمی کووید ۱۹ را طی کرده‌ایم و چه‌بسا هرکدام از ما عزیزی را هم از دست داده باشیم، متوجه می‌شویم که چنین کشفی چقدر ارزشمند است. این کشف شاید از معدود جایزه‌های نوبل باشد که دلیل و اهمیت آن را همه ما با گوشت و استخوان حس کرده‌ایم. شاید همین پیچیده‌بودن تأثیر کووید ۱۹ بر زندگی مردمان سبب شود که این جایزه نیز جنبه‌های مختلفی داشته باشد و نتوان آن را به یک کشف علمی خاص محدود کرد. این جایزه را از سه جنبه می‌توان مورد بررسی قرار داد. اولین آن اهمیت علمی ماجراست. این واکسن برای اولین‌بار شیوه ساخت واکسن‌ها را که براساس روش‌های سنتی حاوی جزء ضعیف‌شده یا مرده پاتوژن بوده عوض کرد. این واکسن جدید براساس جزء ژنتیکی ویروس یعنی ام‌آر‌ان‌ای ساخته شده است. با ورود این واکسن به بدن، بدن آن را به‌عنوان همان پاتوژن می‌شناسد و علیه آن آنتی‌بادی تولید می‌کند. زمانی که فرد به کووید مبتلا شود، بدنی که واکسن دریافت کرده آمادگی مقابله با آن را دارد. این روش نه‌تنها در ساخت واکسن علیه بیماری‌های عفونی موفق است بلکه دانشمندان درحال استفاده از آن برای ساخت داروهای ضدسرطان هستند. ازاین‌رو روش ساخت این واکسن، انقلابی همه‌جانبه در علم پزشکی محسوب می‌شود. جنبه دوم این واکسن نشان‌دهنده پیروزی علم بر شبه‌علم است. در دورانی که از طب سنتی و روش‌های غیرعلمی صحبت می‌شود، ساخت واکسن کرونا نشان داد که علم پیروز است و نمی‌توان با روغن بنفشه بیماران را درمان کرد. جای تأسف است، درحالی‌که جهان از شبه‌علم گذشته است، نهادهای اصلی درمان به‌دنبال مقبولیت‌بخشیدن به روش‌های ضد علمی باشند. آخرین جنبه آن جنبه اجتماعی واکسن است. همان‌طورکه گفته شد این واکسن توانست جان میلیون‌ها نفر را نجات دهد. به گمانم اگر امسال جایزه صلح نوبل را به این دانشمندان می‌دادند چندان پربیراه نبود. هدف غایی علم کمک به انسانیت و حفظ جان انسان‌هاست. علم هیچ‌گونه خط و مرزی نمی‌شناسد. یک پزشک باید هر بیماری را با هر طرز فکر و عقیده‌ای درمان کند. این کاری است که این محققان و محققان بعدی که از روش آنها در ساخت واکسن استفاده کردند، انجام دادند. آنها به‌دنبال چراها و اگرها نبودند. جان انسان‌ها در خطر بود و مردم می‌مردند، پس آنها به‌دنبال راه‌حلی برای نجات مردمان برآمدند. این بزرگ‌ترین درجه انسانیت است.

خبرخوانی

دور دنیا در یک دقیقه

سحر طلوعی: ما هر روز به چهار گوشه جهان سر می‌زنیم و خبرهایی را که کمتر دیده شده است، مرور می‌کنیم.

بریتانیا: برای نخستین‌بار در دو سال اخیر قیمت مواد غذایی مورد نیاز شهروندان در سراسر بریتانیا کاهش یافته؛ کاهش قیمت شامل موادی مانند لبنیات، مارگارین، ماهی و سبزیجات شده است. در این میان رقابت سوپرمارکت‌ها هم برای جذب مشتری قابل توجه است. آنها می‌گویند به‌طور میانگین در هر سبد خرید ۰.۱ درصد قیمت کاهش پیدا کرده است. علت کاهش قیمت‌ها، توقف فرایند افزایش نرخ بهره توسط بانک مرکزی بریتانیاست.

آمریکا: سرانجام خانم دوروتی هافنر آمریکایی به آرزویش رسید. او موفق شد به‌عنوان پیرترین اسکای‌دایور جهان نام خود را در کتاب گینس ثبت کند. دوروتی هافنر اهل شیکاگوست. روی زمین با واکر راه می‌رود. او واکر خود را رها کرد تا در ۱۰۴ سالگی هم پرواز اسکای‌دایور را تجربه کند. دوروتی بار اول در ۱۰۰ سالگی پریده بود. دوروتی می‌گوید سن فقط یک عدد است. او در ارتفاع بیش از چهارهزار متری زمین پرواز کرده و رکورد قبلی گینس که دست زنی ۱۰۳ساله بوده، شکسته است. نخستین جلسه دادگاه غیرکیفری کلاهبرداری مالی ترامپ در نیویورک برگزار شد. چهره او در صحن دادگاه کمی گرفته بود، به آرامی با وکلایش صحبت کرد و در واکنش به اتهامات سرش را به نشان نفی تکان داد و نیشخندی به تمسخر زد. ترامپ اما در پایان جلسه استماع و در لحظه خروج از صحن دادگاه موتورش را روشن کرد و آتش‌بازی به راه انداخت تا انتظارات هوادارانش را برآورده کند. او قاضی را مضطرب توصیف کرد که باید از دفتر کارش اخراج شود! ترامپ با اتهاماتی مانند پنهان‌کردن اصل درآمدها و ارزش مستغلات خود برای گرفتن وام و تسهیلات در نیویورک روبه‌رو است.

آلمان: ارزش برند مشهور صندل آلمانی بیرکن‌استوک در بازار نیویورک به بیش از ۱۰ میلیارد دلار رسیده است. برندی که بیشتر به‌عنوان صندل طبی شناخته می‌شود. تلاش‌های دو سال اخیر این برند به کنار اما سهم فیلم باربی را هم باید در تجدید حیات این محصول در نظر گرفت. بیرکن‌استوک یکی از برندهای مشهور صندل در جهان است. محصولی که از سال ۱۷۷۴ تاکنون قدمت دارد و حالا به یکی از ارزشمندترین محصولات آلمانی در سراسر جهان تبدیل شده است.

روزها

سالمندی فراموش‌شده

در ایران به تبعیت از روز جهانی سالمند، هفته ملی سالمندی نام‌گذاری شده است که از هشتم مهرماه شروع شد و تا ۱۴ مهرماه ادامه دارد؛ اما وضعیت سالمندان ایران چگونه است؟ درحال‌حاضر بنا بر آخرین آمارهای رسمی، حدود ۱۰ میلیون سالمند بالای ۶۰ سال در کشور داریم؛ سالمندانی که بسیاری از آنها تحت پوشش صندوق‌های بازنشستگی نیستند. پیش‌بینی‌ها نشان می‌دهد که ایران احتمالا تا سال ۱۴۳۰ با ۳۰ میلیون سالمند مواجه شود؛ یعنی حدود ۳۰ درصد از جمعیت احتمالی کشور در آن دوره. بررسی مرکز پژوهش‌های مجلس نشان می‌دهد ایران تا سال ۱۴۴۵ در دسته جوامع فوق سالخورده قرار خواهد گرفت؛ ضمن آنکه پیش‌بینی شده کشور تا هشت سال دیگر با بیش از یک‌میلیون تجرد قطعی روبه‌رو است. آماری که نشان از کلاف سردرگم سالمندی در ایران می‌دهد. از یک‌سو مسائل اقتصادی ازجمله بیمه سالمندان مطرح است و از سوی دیگر مسائل فرهنگی و اجتماعی. یکی از جامعه‌شناسان پیش‌بینی‌هایی انجام داده است که به نظر خودش خوش‌بینانه بوده، بااین‌حال باید درباره این شرایط تلاش‌هایی انجام شود. احمد بخارایی، جامعه‌شناس و عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبایی، در نشستی گفت: «بنا بر آخرین سرشماری که مربوط به سال ۹۵ است، سال ۹۹ در پژوهشی وضعیت سالمندی در ایران را بررسی کردم. سال ۹۵ جمعیت ایران حدود ۸۰ میلیون نفر و نرخ رشد جمعیت ۱.۲۵ درصد بود. براساس‌این جمعیت بالای ۶۰ سال حدود هفت‌میلیون‌و ۴۰۰ هزار نفر و بالای ۶۵ سال حدود چهارمیلیون‌و ۹۰۰ هزار نفر بود. براساس این آمار جمعیت سالمندان در سال‌های ۱۴۰۰ تا ۱۴۳۰ را پیش‌بینی کردم». بخارایی ادامه داد: «بنا را بر این گذاشتم که نرخ رشد جمعیت کاهش اندکی داشته باشد؛ یعنی خوش‌بینانه بررسی کردم. بنا بر این بررسی، سال ۱۴۰۰ جمعیت ایران حدود ۸۴ میلیون نفر و ۱۰ میلیون نفر جمعیت بالای ۶۰ سال و هفت میلیون جمعیت بالای ۶۵ سال محاسبه شد؛ یعنی به ترتیب ۱۲ درصد و ۱۰ درصد از جمعیت ایران را باید جمعیت بالای ۶۰ سال و ۶۵ سال تشکیل می‌دادند. سال ۱۴۱۰ براساس اینکه جمعیت ایران ۹۱.۵ میلیون نفر باشد، جمعیت بالای ۶۰ سال حدود ۱۷ میلیون نفر و جمعیت بالای ۶۵ سال ۱۲ میلیون نفر پیش‌بینی شد». حالا سؤال اینجاست که برای سالمندان، تنهایی‌ها و مسائل پزشکی آنان چه تدابیری اندیشیده شده است. شاید این هفته فرصت خوبی باشد که به این مسائل پرداخته شود و از فراموشی و بی‌توجهی به شرایط آنان دست کشیده شود.

آمارخوانی

از ۳۰ تا ۸۰ درصد افزایش قیمت

فرارو گزارشی درباره قیمت اقلام خوراکی تهیه کرده که نکات مهمی در آن مطرح شده است. سکوت هفت‌ماهه مرکز آمار در قبال چندوچون اقلام خوراکی شکسته شده است. تورم خوراکی‌ها در شهریور امسال از نظر مرکز آمار کمی بیش از ۳۷ درصد اعلام شده است؛ یعنی خانوار ایرانی برای خرید همه نوع اقلام خوراکی، در ماهی که پشت سر گذاشتیم، ۳۷ درصد بیشتر از مدت مشابه سال قبل هزینه کرده است. مثلا بر اساس داده‌های رسمی، میزان رشد قیمت مرغ در مقایسه با یک سال قبل حدود ۳۷ درصد تخمین زده می‌شود. خامه با کنارزدن ماست، شیر و پنیر در گروه لبنیات بیشترین رشد قیمت را تجربه کرده و موز بین میوه‌ها همین شرایط را دارد. مرکز آمار می‌گوید هر کیلو برنج درجه‌یک ایرانی در شهریور امسال به‌طور متوسط کیلویی ۱۱۵هزارو ۴۴۹ تومان فروخته شده است. البته مسئولان صنفی و تعاونی روستایی نگران روی زمین ماندن بخشی از تولیدات سال گذشته هستند. با اینکه قیمت برنج ایرانی نسبت به سال گذشته تفاوتی ندارد اما از آن طرف جهش ۴۰درصدی قیمت برنج خارجی شامل مدل‌های هندی، پاکستانی، تایلندی و... رخ داده و به کیلویی ۵۵هزارو ۲۰۰ تومان رسیده است.

قیمت گوشت گوساله و گوسفندی در قیاس با سال قبل به ترتیب کیلویی ۱۲۸ و ۱۴۸ درصد جهش داشته است. گوشت گوساله کیلویی ۲۶۸ هزار تومان گران شده و گوشت گوسفندی به ۴۵۸ هزار تومان رسیده است؛ تقریبا ۱۵۰ درصد بیشتر.

قیمت مرغ در مقایسه با سال گذشته ۳۶ درصد رشد داشته و ماهی ۷۷ درصد گران شده است. خامه با رشد قیمت ۳۲درصدی، در گروه لبنیات رکورددار بوده است. موز بیشترین رشد قیمت را در یک سال قبل بین انواع میوه‌ها داشته است. هر کیلو موز در ماهی که پشت سر گذاشتیم، با رشد ۳۶درصدی پا به بازار گذاشته است.

چای، تخم‌مرغ، قند و شکر و نوشابه نیز در یک سال گذشته تقریبا بین ۳۰ تا ۸۰ درصد گران شدند.